ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔՍԱՆԵՒՈՒԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՇԱԲԱԹ 14 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1867 — ԹԻՒ 816

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 14 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Հռոմի վիճակաց մէջ ապստամբութիւնը կը շարունակուի և կըյառաջանայ այնպիսի յաջողութեամբ մի, որ շատ չանցած հռոմէական խնդրոյն լուծումը՝ լմընցած իրողութեանց կարգը պիտի անցնի ։ Կարիպալտեան կամաւոր զինուորաց գնդերը բազմաթիւ են. որոնք ամեն օր մէյմէկ գիւղաքաղաքի կըտիրեն՝ առանց ընդդիմութիւն գտնելու 'ի կողմանէ բնակչաց ։ Այս կերպիւ Պոմարզօ, Աքուէբէնտէնթէ, Օրթէ և ուրիշ քանի մը փոքրիկ քաղաքներ ապստամբաց ձեռքը անցան ։ Թէպէտև զրուցեցաւ թէ քահանայապետական զօրքը յաջողեցան դարձեալ տիրելու Աքուէբէնտէնթէ քաղաքին, բայց կերևի թէ ստիպուեր են շուտով ելնելու անկէց՝ հալածուելով ապստամբներէն և ժողովրդէն ։

Իրաց այս վիճակին մէջ, շատ հաւանական կերևի որ Վիքթօր Էմմանուէլ թագաւորին, այսինքն սրբազան Պապէն բանադրուած վեհապետին զօրագնդերը՝ նոյն իսկ Գաղղիոյ կառավարութեան թոյլտուութեամբը պիտի չուշանան Հռոմ մտնելու 'ի պաշտպանութիւն անձին Պիոս Իններորդին ։ Ոմանք կըսեն թէ յիշեալ զօրագնդերը արդէն մտած են 'ի Հռոմ. բայց այս լուրը տակաւին հաստատութեան կարօտ է ։ Յիրաւի և իսկ, տարակոյս չկայ թէ հռոմէական խնդրոյն լուծման ժամը հասած է, և Հռոմը պիտի չուշանայ Իտալիոյ թագաւորանիստ մայրաքաղաքը ըլլալու. վասնզի Եւրոպիոյ քաղաքային այժմեան կացութեանը մէջ՝ Գաղղիոյ կառավարութիւնը ամենևին միտքէ պիտի չանցնէ նոր արշաւանք մի ընելու Հռոմի վրայ՝ Պապին աշխարհական իշխանութիւնը հաստատուն պահելու համար ։ Իշխանութիւն մի. որ քրիստոնէութեան այժմեան լուսաւորեալ դարուս մէջ անկարելի է որ պաշտպանուի ըստ սկզբանց սրբոյ Աւետարանին, վասն որոյ սրբազան Պապը՝ որ երկրիս վրայ Աստուծոյ միակ փոխանորդը համարուած է, պիտի պարտաւորի իւր վարդապետին՝ Քրիստոսի Աստուծոյ խօսքը կրկնելով թէ՝ "իմ թագաւորութիւն չէ յայսմ աշխարհէ", քաշուիլ իւր թագաւորական աթոռէն և գոհ ըլլալ իւր հոգևոր իշխանութեանը վրայ ։

Վերը ըսինք թէ Գաղղիոյ կառավարութիւնը միտքէ չանցուներ Հռոմի վրայ պաշտպանողական նոր արշաւանք մի ընելու. և այս երկու գլխաւոր պատճառաւ. Նախ՝ քանզի զզուած և յուսահատած է սրբազան գահին կամակոր ընթացքէն. որ 'ի սկըզբանէ անտի իւր սովորական ոչ կարեմք (non possimus) պատասխանը տալով, մերժեց միշտ Նաբոլէոն կայսեր մարդասիրական զանազան առաջարկութիւնները. որոց նպատակը կրօնը ազատութեան հետ համաձայնել և Իտալեան Հռոմի հետ հաշտեցնել էր. Երկրորդ՝ վասնզի Իտալիոյ կառավարութիւնը որոշած է զինու զօրութեամբ դէմ դնել որ և է օտար միջամտութեան մի 'ի մասին Հռոմի գործոց. հետևաբար Գաղղիոյ զինուորաց ևս դէմ պիտի դնէ, եթէ համարձակին Հռոմ երթալու 'ի պաշտպանութիւն Պապին աշխարհական իշխանութեանը և 'ի ճնշումն ազատ կամաց հռոմէական ժողովրդեան ։ Իտալիան՝ իւր այս պատահական դիմադրութեանը մէջ, իրեն աջակից և օգնական ունի Բրուսիոյ հզօր կառավարութիւնը. որուն Գաղղիոյ դէմ ունեցած այժմեան հակառակութիւնը յայտնի է բոլոր աշխարհի ։ Ուստի տարակոյս չկայ թէ գերմանական խնդրոյն հիմնական վտանգաւոր կացութեանը մէջ, Նաբոլէոն կայսրը խոհեմութիւն պիտի չհամարի Իտալիոյ հետ աւրուիլ և պատճառ տալ անոր՝ որ իւր հակառակորդին՝ այսինքն Բրուսիոյ հետ դաշնակցութիւն ընէ իրեն դէմ. այնինչ Գաղղիոյ մեծամեծ օգուտները կըպահանջեն որ Իտալիոյ տէրութեան բարեկամութիւնը հաստատուն մնայ 'ի նպաստ գաղղիացի ժողովրդեան. մանաւանդ 'ի դիպուածի պատերազմի մը 'ի մէջ Բրուսիոյ և Գաղղիոյ, որ մօտալուտ է ըստ ամենայն երևմանց ։

Իտալիա լրագրոյն մէջ հետևեալը կըկարդամք ։

"Անոնք՝ որ կըկարծեն թէ Կարիպալտի զօրավարին ձերբակալութիւնը վախճան տուաւ հռոմէական խնդրոյն՝ մեծապէս կըխաբուին. և այս սխալ կարծիքը՝ Փարիզի լրագրաց մէկ մասը միայն ունին. իսկ օտար լրագրութեանց շատերը այս կարծեաց մասնակից չեն և ճիշդ դատողութիւն կընեն իրաց այժմեան կացութեանը վրայ ։

"Իտալիոյ քաղաքականութիւնը Հռոմի նկատմամբ երբէք երկբայական չեղաւ. Բոլոր ազգը հաստատուն կերպիւ և վճռաբար յայտնեց իւր փափաքը՝ կամ լաւ ևս է ըսել իւր կամքը՝ կատարելագործելու համար ազգային միութիւնը ամեն կերպ երաշխաւորութիւնները տալով սրբազան գահին, որպէսզի կաթոլիկ ժողովրդոց խիղճը ապահով և հանդարտ մնայ ։ Ամենայն ճշմարտութեամբ կընայ ըսուիլ թէ Կարիպալտի զօրավարէն առաջարկուած արշաւանքը և անոր ձերբակալութիւնը պատահական դէպքեր եղան ։ Կառավարութիւնը իւր պարտքը կատարեց գործունէութեամբ և հաւատարմութեամբ. սակայն երբէք մտքէն չանցաւ ազգային քաղաքականութենէն հեռանալ, և նոյն իսկ ազգը՝ կառավարութեան այս ընթացքին հաւանութիւն տալով, միշտ հաստատուն կըմնայ իւր որոշմանը մէջ ։

"Ճշդիւ չեմք գիտեր զդէպքերը որ կըպատրաստուին. սակայն տարակոյս չկայ թէ հռոմէական վիճակաց ժողովուրդք կուզէ ձեռք բերել իւր անկախութիւնը՝ ըստ օրինակի Իտալիոյ մնացեալ մասին ։ Մինչև ցայսօր խոհեմութեան խրատները յաղթական գտնուեցան, սակայն այնպիսի վայրկեաններ կան յորս շարժումները իրենք իրենց կըկատարուին և ոչ և է մարդկային զօրութիւն մի չկրնար արգիլել զանոնք"։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

(Շարունակութիւն ։) (1)

Ո՛ հաւատոյ լոյս մերումս և արդարութեան՝ թէ արդի քահանայք Ջուղայու յառաջախաղացն 'ի Հնդկաստան, ոչ յայլ միտս գան՝ քան յղացեալ չարեօք 'ի քակել եկեղեցին, յաղարտել դպրոց հրախտապարտ անձանց, 'ի գայթակղեցուցանել զժողովուրդն և յեղծումն ազգին ։ Ապացուցութեան բանիս վկայէ և ինքն Առաջնորդ վանուցն. արդ եթէ նա ինքն և թէ այլ ճշմարիտ հովիւք եկեղեցւոյ թո՛ղ 'ի զննին եկեսցեն՝ թէ ըստ օրինաց եկեղեցւոյ զի՞նչ են պատիժք յանցուածոյ քահանայից՝ որք յելանելն 'ի վիճակ իւր չփոթեալ իբրև քահանայ և հրեշտակ խաղաղարար, ինքնագիր կեղծեօք հնարել հաստատել զպրութիւն մի յանուն պատուաւոր քահանայի միոյ դէմ եղեալ վիճակին, մին գրիչ գրոյն և մին որպէս վկայագիր ուղղութեան բառնալ ընդ ինքեան 'ի վիճակ օտար, և յետ ամաց իբրև երից լռութեան թեմին զաղտագողի հանել 'ի լոյս աւետեաց, մատնել զայր անպարտ 'ի բարուրս և 'ի վիշտս հասարակաց, թէ ոչ այսպիսի ինչ ընդդէմ պատուոյ ձեր հասարակութեան գրեալ 'ի Ջուղա, և այսպէս տալ յորուցանել զխուժանն ընդդէմ նորա և դնել զանձկութիւն նորա յարատև և 'ի չարաչար վնաս, մանաւանդ 'ի քաղաքի և յաղագս տէրութեան ուր խնդք բազում քան զիմաստունս, և խրատուերժք՝ քան զիրաւաքննիչս ։ Մին ոճրագործ չարին՝ և մին չար վկայ ընկերին. և պատրուակն կրօնի պաշտպան հաւատոյ և բանից նոցին։ Ով բաւական յորձանացն. 'ի խառնել զխաղաղութիւն՝ հարանախանձ սրտիւ մտանեն 'ի սրբութիւն սրբոց. զկնի փոխանակ սովորական աղօթից, կալնուն զգրիչ 'ի մին զտետրակ լուտական լի հայհոյանօք 'ի ձեռն վարձկալապիրատի (որ այժմ է 'ի խուարի թագստեան), տան վիմատպել և տարածել ամենայն ուրեք Համշարի անուամբ. աւա՜ղ որ անազան այժմ, յետ կործանման նոցին ասոյն, իմանայ խումբն ։

Ապա զի՞նչ այս քստմնելի լրբութիւն ընդ անյեղլին զանձվաս 'ի դրան առաջնորդարանին. ուր ասէ 'ի քրէական յանցանս ինչ ենթարկեալ՝ սակաւիկ յառաջ քան զօչքարեաւ 'ի գլուխն քահանային, յատենի Առաջնորդին հրապարակաւ դատեալ դատապարտեալ, 'ի մենակավարժութեան պաշտօնէ զրկեալ և արտաքսեալ, և 'ի փոքու սարին պատող և խայտառակող եպիսկոպոսն՝ գեղովք զալկացեալ ոսկւոյ 'ի պատիւ քահանայութեան կոչեալ. և դուն զկնի յետ պատժեցման եպիսկոպոսին մահուամբ՝ ի մնդակից խորհրդարանէ նորոգ Ոսքովամայ, (խաւար դաշնագրով և կեղծեալ գրութեամբն) թուղթանի որպէս ճնճղուկ գալ 'ի Հնդիկս՝ յառնել զօր արար 'ի բարձրութիւն եղջեր եկեղեցւոյ և 'ի կանգնումն ազգի, և ապա դառնալ յետս յաղթանակաւ նշանին, կարծելով թէ յաղթեաց և եկաց ընդդէմ արդարութեան. այլ չիմացաւ աներևոյթ ենթակայն՝ թէ զի՞նչ լայնաբերան վէրս եբաց եկեղեցւոյ, և թէ ո՞ր անդունդ գժոխոց հանդերձեալ բացուիլ յիւր յանդիման յատուկ՝ մինչ ցգլորիլն նորին յասպս կափուցմամբ մարմնոյ աչացն 'ի նոյն(Ծ), մնացի մնացէ այս առ հաւատչեաց. մինչ եկեսցէ օրն բացման աչաց կուրաց, և ականջաց խլից 'ի տեսանել և լսել. որչափ այժմէն խմանալով զանց առնէ. զի որ ոչն լուեալ ունկամբ՝ թո՛ղ ծանիցէ թիկամբ. որոյ սարջանալն յայնժամ անազան անշահ և անօգուտ ։ Եւ եթէ յայնժամ կամ այժմ իսկ կամիցի մեզ և մերոյ խորհրդական դուշակմանց որ ընդդէմ կալ, մեք պատրաստ եղիցուք 'ի հանդիպումն. քանզի սաստ իմն է զօրութիւն անգգամաց ընդդէմ մերում ազնուարութեան. սակայն սաստկագոյն ևս է իրաւունք մեր, փաստ և արդարութիւն ընդդէմ իրաւամերժաց և սամանական ուժոյ նոցին ։

Ո՛ր կոյր կամ աչացու մտերմութիւ տեսս վճռաղադունդ երկրիս քան նա՝ որ զոսկեղէն զխտակն ունէր 'ի տեսլեան, կամ անզգամ հերքողն ամենայն ճշմարտութեանց ։ Զարմանան բազումք՝ թէ զի՛ արդ անքննելի և տեսանելի զԱստուածընդդէմ և չարահրապոյր գնացս տէր Գ. Նեստորի գլխաւորին, որ լռութեամբ եբաց զարշաւանս մեծամեծ վնասու և քաջալերութեան վերջնոյս, գէթ յԱստուծոյ առ 'ի լոյս ցնդիլ բազմամեայ թաքուցեալ և պատկառ արդարութեան օրինաց ընդդէմ յամառ և անմտաղիր իրաւարարաց. զի եթէ չէյեր Մարտին Լութեր՝ ոչ պատառէր անիրաւութեան և բարբարոսութեան քօղն Հռովմայ. կա՛ց լռիկ մինչ տեսցես և մի՛ ասեր խառն բալայի խառն. այսինքն՝ էշն 'ի վերայ իշոյ . . . ։

«Իցէ թէ քև զգաստասցին տանուտէրք,
Ի բաց հանել զգլխս անարդ 'ի սուրբ գահ,
Ա՜յ յոչ ազգին եկեղեցւոյ բառնալ վէրք
Կամ կործանումն քան զկանգնումն նախապահ ։
Ի՞ր չափոսի զաւառըն հայ քաղցր եկուն,
Որ չէ յաջող գիտել բարւոյն յարակայ.
Ամբողջ զործն՝ զուր արուեստին անհասուն,

---

(1) Տե՛ս լրագրոյս 814—815 թիւերը։

(Ծ) Ա՛ռ բարւոք իմանալոյ զզանգուած Ոգիականն պաշտօնէիս, կարդա՛ զվարս Մանուէլի երիցու 'ի Պատմ. ազգիս հատոր Յերորդ երես 867 ։

Լոնտոնէն կըգրեն Օփինիօն Նասիօնալ լրագրին։ «Անգլիոյ մէջ պատերազմի երկիւղը երբէք այնչափ սաստիկ չեղաւ որչափ այժմ. թէպէտև Եւրոպիոյ ցամաք երկրէն եկած մասնաւոր նամակները խաղաղասիրական ապահովութիւններ կուտան։ Նշանակութեան արժանի է, որ Գոռի կոչուած պահպանողական կուսակցութիւնը առաջինն է, որ սաստիկ վախ կըտարածէ հասարակութեան մէջ. իր լրագիրները երբէք խաղաղութեան յոյս չտուին. և այժմ Աթէնէօմ լրագիրն է որ կուզէ ապացուցանել թէ պատերազմը անհրաժեշտ է 'ի մէջ Փռանսիոյ և Ռուսիոյ։ Կըյուսայինք, կըսէ, և կըհաւատայինք, թէ ժամանակը պիտի հանդարտեցնէ այս երկու ազգաց մէջ եղած ատելութիւնը և պիտի ուսուցանէ զանոնք իրենց նոր կացութեանը հետ, բայց ընդհակառակն՝ ժամանակը աւելցուց անոնց փոխադարձ նախանձը, և հետևաբար խաղաղութեան բարեկամաց յոյսն ալ ջնջուեցաւ։ Անցեալ տարուան սկիզբները եթէ մէկ հոգի կըկարծէր թէ պատերազմ պիտի ըլլայ, այժմ հարիւր հոգի կըհաւատան թէ պատերազմը մօտալուտ է. և յիրաւի անհիմն յուսով ինքզինքնիս կըխաբեմք եթէ հաւատամք թէ այս երկու ազգերը՝ որոնք համոզեալ են թէ պէտք է որ իրարու հետ ծեծկուին, պիտի սպասեն երկար ժամանակ որ կռիւը սկսի»։

Բարձրապատիւ Մեծ-Եպարգոս Ալի փաշան Կիրիտ հասնելէն օր մը ետքը, հետևեալ յայտարարութիւնը հրատարակեց յիշեալ կղզւոյն բնակչաց. յայտարարութիւն՝ որ կըհաստատէ Բ. Դրան բրած խոստումները յընթացս այս ապստամբութեան։

Կրետացիք,

Փորձիւ գիտէք թէ որչափ մեծ է ձեր վրայ եղած վեհանձնական գթութիւնը Նորին կայսերական Վեհափառութեան, մեր օգոստափառ վեհապետին, որ աղբիւր է արդարութեան և գթութեան։ Չեմ ուզեր նկարագրել ձեզ զարմանալի խորին ապաւորութիւնը զոր Նորին Վեհափառութեան հայրական սրտին ըրաւ այն արիւնահեղութիւնը, որ տեղի ունեցաւ քանի մը փառասէր անձանց պատժապարտ ընթացքովը. որոնք ձեր մէջէն շատերուն դիւրահաւատութիւնը չարաչար 'ի գործ ածելով, նմանապէս չար խրատուց և սպառնալեաց դէմ դնելու համար ձեզմէ շատերուն ունեցած տկարութիւնը գիտնալով, խռովութեան գործիք ըրին զանոնք։ Դուք ինքնին տեսայք կայսերական վեհափառութեան բարեխնամ ջանքը՝ զոր այս դժբաղդ դէպքերուն սկիզբէն 'ի վեր 'ի գործ դրաւ, ցաւալի հետևութիւններէ զձեզ ազատ պահելու համար։ Գիտէք նաև թէ հոգւով չափ կըփափաքէր ապահովցնել ամեն վնասակար հարուածոց դէմ զԿիրիտը և իր բնակիչները, որոց վերայ վեհափառ կայսեր ունեցած մարդասիրութիւնը խիստ մեծ է։ Բայց այս բարի տրամադրութիւնները ապարդիւն եղան այն մարդոց ընթացքովը՝ որոնք Կիրիտի տիրանալու մեծ փափաք ունէին, նմանապէս այն անձանց վարմունքովը որոնք խաբէական խոստմանց հաւատ ընծայելով կամ վախնալով սպառնալիքներէ, սխալ մեկնութիւններ տուին կայսերական կառավարութեան մարդասիրական զգուշաւոր ընթացքին։

Այս անձինքը զէնքը ձեռքերնին մերժելով՝ կառավարութեան իրենց համար ունեցած բարեխնամ տրամադրութիւնները, պարտք դրին անոր վերայ՝ յանցաւորաց արժանաւոր պատիժը տալ, որպէսզի կարելի ըլլայ ժողովրդեան ողջամիտ մասը ազատել կուրացեալ մարդիկներու անոր վերայ բրած ճնշումէն։ Այս գործը կանոնաւոր զօրաբանակին յանձնուեցաւ. որուն չափաւորութիւնը, բարեկրթութիւնը, և մարդասիրական զգացմունքը երևելի հանդիսացան յաղթական օր մը, թէպէտև չարակամ և զրպարտիչ մարդիկ աշխատեցան սև քօղ մի ձգել անոր այս ընթացքին վրայ։ Բայց նոյն իսկ անձինքը՝ զոր բարբարոսական գործոց զոհ անուանեցին, վկայեցին և գովեցին զօրաբանակին ընթացքը։

Կրետացիք, փորձիւ կըճանաչէք թէ Ն. Վեհափառութիւնը կըպաշտպանէ զպարկեշտ անձինքը և կըպատժէ եղեռնագործութեանց մէջ կամակոր մնացողները։ Անոնք՝ որ յապստամբութիւն կըգրգռեն զձեզ, շատ հեռու են ձեր բարօրութիւնը և ձեր հայրենեաց յաջողութիւնը փափաքելէ, և ուրիշ նպատակ չունին բայց միայն իրենց եսական փառասիրութիւնը յագեցնել, առանց հոգ տանելու տառապանացը որ կըծանրանան ձեր վերայ։ Արդէն ականատես եղայք ամեն կերպ դժբաղդութեանց և զրկանաց՝ որոց ենթակայ եղած են բազմաթիւ խեղճ ընտանիք. որոնք ականջ կախելով խաբեբայ թելադրութեանց խռովարար անձանց ոմանց, իրենց հայրենիքը փոխեցին անծանօթին և օտարին հետ։ Արդ ժամանակը հասած է յորում պէտք է ձեզ ծանրապէս խորհիլ ձեր օգտիցը վերայ։ Մեր վեհանձն կայսեր անսպառ մարդասիրութիւնը չամփոփուեցաւ ընդհանուր թողութեան մէջ, որ շնորհուեցաւ ձեզ բարձրա. Սէրասքեր Իզզէթ Օմէր փաշային ձեռօք։ Նորին Վեհափառութիւնը բարեհաճեցաւ յանձնել ինձ զպաշտօնը ձեր մէջը գալու, Աստուծոյ օգնութեամբը վարչական նոր կարգաւորութեան մը հիմունքը՝ ձգելու համար։ Այս կարգաւորութիւնը խղճի մտօք և խորին խորհրդածութեամբ եղած է, որպէսզի ձեր օրինաւոր բաղձանքը 'ի գործ դնէ և ապահովցնէ ձեր ու ձեր հայրենեաց ապագան։

Ի խորին երախտագիտութեամբ առ Նորին Վեհափառութիւնն վասն փառաւոր պաշտօնին որով հաճեցաւ պատուել զիս, փութացի գալ 'ի կղզին ձեր աղաչելով զՆախախնամն՝ որ օրհնէ զջանքն զոր 'ի գործ պիտի դնեմ 'ի ծառայութիւն մեր վեհապետին, ձեր երկրին և ձեզ ամենուն։ Կրետացիք, հաւատացեալ եմ թէ ձեր խիստ մեծագոյն մասը քաջ պիտի ճանաչէ այս բարեպատեհ առիթը զոր կայսերական գթութիւնը անգամ մի ևս կըմատուցանէ ձեզ, և ձեր մէջը անոնք որ մինչև ցայսօր հաստատուն մնացին 'ի սխալումն և 'ի յանցանս, վերջապէս աչքերնին պիտի բանան ճշմարտութիւնը տեսնելու և հնազանդութեան պարտուց ճանապարհը պիտի մտնեն վերստին։

Վայ կամիմ անոնց՝ որոնք ընդդէմ ակնկալութեանս պիտի յամառին մերժելու մեր օրինաւոր վեհապետին, օգոստափառ Սուլթանին բարերարութիւնները, թէ կրնան թողուլ զկղզին մինչև ցպայմանաժամն որ որոշուած է Սէրասքեր Իզզէթին յայտարարութեանը մէջ։ Բայց յայտմանէ, կայսերական գթութեան մէկ նոր շնորհիւը, այն գերդաստանները՝ որոնք մեկնեցան իրենց հայրենիքէն և կուզեն վերադառնալ, կարող պիտի ըլլան դալ՝ ապահովութիւն տալու պայմանաւ՝ թէ յայսմհետէ հնազանդութեան և հաւատարմութեան սահմանաց մէջ հաստատուն պիտի մնան։

Կրետացիք, օր յառաջ 'ի գործ դնելու համար զվարչական կարգաւորութիւնները՝ որոնք շուտով պիտի վերջացնեն ձեր կղզւոյն տառապանքը, և անոնց շնորհիւ՝ ապագան դարման պիտի տանի անցելոյն, կըհրաւիրեմ զձեզ առանց ժամանակ անցընելու հոգ տանիլ ընտրելու ձեր երեսփոխանները որոնց պիտի յանձնէք ձեր լիակատար իշխանութիւնը։ Այս երեսփոխանները՝ որոնք պիտի ընտրուին կղզւոյն իւրաքանչիւր գաւառին մէջ ձեր վստահութիւն ունեցող մահմէտական և քրիստոնեայ բնակիչներէն, պէտք է որ իմ քովս գան։ Կըյորդորեմ զձեզ յատկապէս, հրաժարիլ այս ընտրութեանց մէջ ամեն կերպ քաղաքային (բոլիթիք) նպատակէ և անձնական նկատմունքէ և հոգ տանիք այնպիսի քաղաքացիներ ընտրելու, որ անձնանուէր ըլլան իրենց հայրենեացը ու բարեհամբաւ իրենց պարկեշտութեամբը, չափաւորութեամբը և հաւատարմութեամբը առ Նորին կայսերական Վեհափառութիւնն։

Երբ Թագուհւոյն փոխան նաժիշտն բարձր 'ի գահ։
Մահն բնական՝ Թոշակ մեղաց յիրաւի,
Այլ սպանումն Թարց յանցուածոյ՝ սաստ ինչ։
Արդ Թո՛ղ աշխարհ իրաւադատն ինձ լիցի,
Մինչ ոչ մնեալ ընդ մէջ սիրոյ մահ և ջինջ"։

Արդ՝ մեր այս խոնարհ և իրաւաչափ բողոք յօգուտ ընդհանուր եկեղեցւոյ՝ մեզ շահաւէտ լիցի կամ ոչ, մեք զայնմանէ չտանիմք հոգ. այլ որպէս զանձն մեր և զպատիւ զոհեալ եմք վասն ճշմարտութեան՝ ցվերջին ճիգն և նոյն խնդրեմք, և դարձեալ ձեռնամած և պատկառ խոնարհութեամբ յառս վեհափառ կաթողիկոսին զնոյն աղերսեմք, զաչերն Աստուծոյ և զարգիւնս չարչարանացն Քրիստոսի միջնորդ առնելով ողբամք զտկարութիւնն եկեղեցւոյ և զցաւս ժողովրդեան. որ հիմնալ է 'ի սնոտինաւատութենէ եկեղեցւոյ և 'ի տգիտութենէ անարժան հովուաց։ Հազարաւոր վկայութիւնս մնասու նորօք ունիմք յանդիման, սակայն յօժարիմք տակաւին խնամօք անցանել։

Սրբազնասուրբ Նորընտիր Կաթողիկոսն՝ ըստ մեզ, ոչ այլազգ կարէ հաճոյ լինել Աստուծոյ և մարդկան, կամ դարմանել զլլնագործան վէրս եկեղեցւոյ և ազգին յօգուտ ընդհանուր, բայց միայն բառնալով զսիմոնականութիւնս յեկեղեցւոջ, և ընդ խմանալեաւ դնելով չափ և տիպարս՝ զոր Առաքեալն Տիմոթէոս սիրելին աւանդէ՝ անարատութիւն, հեզութիւն, ցածութիւն, պարկեշտութիւն, հիւրասիրութիւն, ուսուցչութիւն, և այլն։ Եւ այսպիսի անբասիր՝ չունեցողի յինքն դգործս խմանալի. զոր Տէր Յիսուս 'ի համբառնալն յերկինս ուսոյց առաքելոցն՝ այն է խոնարհութիւն օծի 'ի պահպանել զգլուխ իւր, իմ՛ պհաւատ իւր և զեկեղեցի 'ի ջախջախմանէ անհաւատից թշնամեաց և հերձուածող չարափառաց, և միաբանութիւն աղանդոյ 'ի համեցուցանել տեսողաց զհաւատս անբիծ սիրով՝ որպէս պատկեր անարատ վճիռ հայելեաւ, անընդհատ ձայնիւն զու՛ զու, խմանալ ուղղութիւն և արդարութիւն. քանզի որ Արարիչ և Հաստիչն էր բնութեանս՝ գիտաց միայնով խորամանկութեամբ չէր հնար արտաքնոց գաւթայ մնալեաց համոզել 'ի փարախ շնորհացն իւրոց, այլ խնդրէր զուգընթաց ոսկեղէն շղթայ միաբանութեան, հեզութեան և արդարութեան 'ի յօդ միաւորութեան յանբռնադատ և սիրալիր կեանս. որպէս որոց երկուց տկարութեանց փորձն մեր առեալ, գայթակղեալ կեամք խակ և խակ, յորժամ միոյն տասանորդ խոնարհութիւն թարց բարոյականին, և միւսոյն հեզութիւն առանց խոնարհութեան, և երկոցունց նպատակ եղեալ վնասակար։

Աւելորդ է առել՝ յորժամ երկոքին լծորդքս սրբազան խորհրդով համբուրեսցեն զմիմեանս 'ի համբոյր սեան սիրոյ և բարեկամութեան, ամրասցին անշուշտ սպարիսպք և ցանկ պահպանութեան Ազգիս, հաշտեսցին ընդ իրեար և հակառակորդք, լսցին սահմանագլուխք կրօնական իշխանութեամբք տան ազգիս, անընկճելի գինուք, զօրօք և զօրավարօք, համբարձեալ 'ի բրգունս Սիօնի փողփողեսցին դրօշակք խաչին Քրիստոսի լի հաւատով, յուսով և սիրով, յորդեալ մանկանց առաքատի յերգս նոր, « Օրհնեսցուք զՏէր զի փառօք է փառաւորեալ ». և միով՝ բարդուածեսցի ազգն 'ի վայրի դալարոյ Աստուածային պատգամաց և սնանիցին ջրով հանդստութեան հաւատոյ և ճշմարիտ Աստուածպաշտութեան. ուստի և աջակիցք և նիզակակիցք բազում՝ խորհրդական Զօրավիգն Կաթողիկոսի՝ ընդդէմ ճարճատանաց և մթնաստ ամպոց. Թո՛ղ այն որ ինքնին 'ի բաց փարատին երր, եղեր, մէգ, մառախուղ և աղջաւեր հակամիտութիւն. խաւարն զանոյ իբրև զլոյս միջօրէի և խնամքն Աստուծոյ արագահաս ոլոնոյ 'ի հովուել զԱթոռ՝ զեկեղեցի և զազգս. որ և 'ի վերջոյ ինքն հովուապետն՝ յետ տասնեայ առաջի ընդհանուր հովուապետին մարթանոյ գերամարտ կոնքուսե և սքեման պարզերեսութեամբ առել. « Ահաւասիկ ես և մանկունք իմ զոր ետուր ցիս »։ Երանի արժանացելոց շնորհօք հարսանեաց սրբոյ ուխտիս։

Ուսուցանելն խմանի զուգընթաց նզովակալ կոնդակս հրամանի կաթողիկոսի յամենայն առաջնորդարանս եպիսկոպոսաց՝ չձեռնադրել զոք 'ի քահանայութիւն ընդդէմ հրամանի սուրբ Գրոց և կանոնաց եկեղեցւոյ. այլ ըստ օրինի և յետ տեղական քննութեան և վկայագրի՝ անդրէն ընծայեալ 'ի պատիւ քահանայութեան, քննեսցի սինկղիտոսաւ Էջմիածնի. և եթէ արժանաւոր, ապա հրամանաւ կաթողիկոսին ձեռնադրեսցի յիւր եպիսկոպոսէ. զի լաւ է, ասէ, դնել զձեռս 'ի վերայ իժի և քարբի՝ քան 'ի գլուխ անարժան հոգեորականի։ Այո՛, մինչ հարկն չկցէ այսքան խիստ և բռնադատական. ոչ պատիւ սրբազան պաշտօնին ծանրանոյ, ոչ յարգ սուրբ խորհրդոյն 'ի յարգանս փառաւորի, ոչ եկեղեցին 'ի սրբապղծութեանց և 'ի կենտանաւորաց հրէշից սրբի. և ոչ ամենայն գիտացող Նոնարհեցա՝ Ասպեցա և Համբարձի Կեցա՝ փողփողակի 10 ոսկիք դնել յաջ եպիսկոպոսին և ներկել 'ի տարազ եկեղեցականի, ո՛չ հոգւով սրբով՝ այլ պատրանօք և նենգութեամբ. զի ծնեալն 'ի մարմնոյ մարմին է՝ ասաց Քրիստոս ցՆիկոդիմոս իշխանն Հրէից, որ քեառդէ էր Կայիափայ դատաւորին։

Ոչ վայրապար խրատեաց Քրիստոսի զաշակերտս իւր առ քարոզութեան տեղեաց անհաւատից թէ՝ նախ ա-

Կիրիակէն հասած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ ապստամբները դժբաղդաբար չուզելով ընդունել օգոստափառ Սուլթանին մարդասիրական ընդհանուր թողութիւնը՝ կայսերական զօրաբանակը կը պատրաստուի մեծ զօրութեամբ յարձակիլ անոնց վերայ և վերջին հարուածով մի բնաջինջ ընել զանոնք ։ Յիշեալ զօրաբանակին ամեն օր բազմաթիւ զինուորներ և զինուորական պաշարներ կը հասնին 'ի Կ. Պոլսոյ. հետևաբար տարակոյս չկայ թէ շուտով կատարեալ յաղթութիւն պիտի տանի, մանաւանդ որ ապստամբները տկարացեալ ու խեղճ վիճակի մէջ կը գտնուին ։ Կիրիտի Սուտա նաւահանգիստը եղած պատերազմական նաւուց թիւը 25 է. որոցմէ 21 հատը օսմանեան տէրութեանը կը վերաբերին ։

Փարիզի Լիպէռթէ կոչուած օրագիրը երկար յօդուած մի կը հրատարակէ, որով Գաղղիոյ կառավարութեան մինչև ցայսօր ունեցած քաղաքական ընթացքը քննադատելով՝ կապացուցանէ թէ վնասակար է ազգին ու պէտք է փոխել զայն ։ Ահաւասիկ այս յօդուածոյն վերջաբանութիւնը, զոր ուշադրութեան արժանի կը համարիմք ։

“Գաղղիան աշխատեցաւ և հիմնադրեց Իտալիոյ Թագաւորութիւնը. բայց միթէ Իտալացիք երախտագիտութիւն կը ցուցընեն ։ Այս բանը հասկնալու համար՝ բաւական է իտալական լրագիրները անգամ մի աչքէ անցնել և Իտալիոյ կառավարութեան ընթացքին ուշադրութիւն մատուցանել։

“Գաղղիան՝ իւր չէզոքութեամբը նպաստամատոյց եղաւ Բրուսիոյ յաղթութեանցը՝ և այս տէրութիւնը՝ փոխանակ շնորհակալութեան, կաշխատի Գերմանիոյ կայսրութիւնը վերահաստատել, որ սպառնալիք մըն է Գաղղիոյ համար ։

“Գաղղիան ջանք ըրաւ 'ի նպաստ Բոլոնիոյի. և այս ջանքէն ուրիշ բան չշահեցաւ բայց միայն Ռուսիոյ դժգոհութիւնը ։

“Գաղղիան Արևելքի մէջ, երբեմն օսմանեան կառավարութիւնը կը պաշտպանէ, որ իւր քաղաքականութեան օգտից համաձայն է, երբեմն հելլենացւոց համակրութիւն կը ցուցընէ, որ կը տկարացնէ զԹուրքաստան 'ի մեծ գոհունակութիւն Ռուսիոյ ։ Արդ Գաղղիան այսօրուան օրս Իտալիոյ վերայ անվստահ է, Բրուսիոյ հետ աւրուած, Ռուսիոյ հետ աղէկ չէ, և Թուրքաստանի վստահութիւնը ստացած չէ. այս կերպիւ Գաղղիան ապերախտութիւն կամ անվստահութիւն կը տեսնէ ամեն կողմէն։ Ահա այս է իրոյ կացութիւնը. որ թէպէտև յուսահատական չէ, բայց ծանր ու վտանգաւոր է. ուստի

շակերտեցէք և ապա մկրտեցէք. քանզի որ չէ աշակերտեալ սիրոյ, զիա՞րդ կարիցէ դաստիարակել կամ մկրտել յորդոր ճշմարիտ քրիստոնէութեան. որպէս և ինքն Քրիստոս մինչ յոր Պենտէկոստէին ոչ դաստիարակեաց և մկրտեաց զառաքեալս իւր հոգւով սրբով՝ ոչ ապահով ծանեաւ զնոսա նոյին 'ի Հրէաստան և 'ի հեթանոսս ։ Ահա այսպէս, որ կամիցի ընդ ծանր լծով եկեղեցականութեան մտանել, թող ճնշիցի նախապէս 'ի կրթութիւն անձին յուսումն Աստուածային սպասաւորութեան. և եթէ ստոյգ ընծայեսցի և ընտրեալն է յԱստուծոյ 'ի տեղի մեղանի կամ սեւակի, առեալ զարդին յիրական վարիցէ 'ի գործ. եթէ չգտցէ զմեղան, և քրիստոն սուրբ ընդ արեան շաղախեալ վատառօք և տենչանօք հասցէ 'ի հորիզոն շնորհացն Աստուծոյ. և այս լինելոց է ստոյգ քահանայութիւն և նիւթ շինութեան եկեղեցւոյն Քրիստոսի, և ոչ ախտական այժմս՝ որով խանդարեցաւ եկեղեցիս և խանդարի ։ Մեք զնախնականացն թողլով խօսիմք զմերոյ տեսեալ և փորձառեալ ժամանակէն. վկայ իրաւառութեանս է ինքն Իրաւագէտն Աստուած. որ կրկնակ կամ Հայ հասարակութիւնն քան զայլ տեղեաց առաւել ջերմեռանդ և հաւատարիմ 'ի խորհուրդս և 'ի մատունս հաւատոյ, սամ որոգմածութեամբ և սիրով առ եկեղեցականս, (թող զխնդիրս՝'ի ընէ ունեալ հակառակաստրութեամբ ընտրում և Եղեմ ոչ զերծ յաղուխուց, 'ի ճգնաւորաց, 'ի գայլոց և 'ի գիշատող գազանաց). այլ զարդիս եկ և տես՝ թէ որ աչօք և համարմամբ ընկալնու զնոսա թերևս . . . . ո՞վ պատճառ գայթակղութեանս՝ քան յուզայացեալ վարձկանք Յուդայու, պատրուակաւ Առաքելական պատուոյ։ Մե՛ղք անքաւելի ձեռնադրողացն ։

(Մնացորդը յաջորդ թուով:)

ազդու դարման մի կը պահանջէ շուտով ։ Այս դարմանը՝ ազգայնութեանց քաղաքականութիւնը թողուլ ու գաղղիական քաղաքականութեանը հետևիլ է. այսինքն Գաղղիոյ օգուտը միայն՝ մեզի նպատակ ունենալ մեր ամեն ընթացից մէջ”։

Կալկաթայէն Օգոստոսի 8 ամսաթուով հետևեալ լուրերը կը հաղորդեն մեզ.

«Ի նահանգն Հնդկաստանայ Զայրա աւաչեալ, յամսեանն Յուլիսի ներկայ տարւոյս, ծնաւ արու երեխայ մի, որ ունէր գլուխս երկուս. իսկ ակունքն և ականջքն և այլն ամբողջ էին ։ Հրէշս այս կեցեալ ժամս ինչ միայն, մեռաւ ։ Ասեն թէ յետ զմեռելոյ՝ ունին բերել զնա աստ 'ի Կալկաթա և պահել 'ի բժշկական համալսարանի:

—«Մեծահամբաւ Հնդկի կալուածատէր մի աւուրբք ինչ յառաջ, կատարեաց աստ զհանդէս հարսանեաց որդւոյն իւրոյ մեծաւ փառաւորութեամբ ։ Փեսայն էր ամաց հնգից և հարսն հնգամենայ ։ Ցաւօրինա՛կ և ծաղրալի տեսարան ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Յայտնի է թէ Կ. Պոլսոյ մեր Ս. Պատրիարքին առ Հապէշստանի կայսրն յուղարկած նամակը մինչև ցայսօր չհրատարակուեցաւ հայերէն լրագրաց մէջ։ Սակայն կը լսեմք թէ անգղիական լրագիրները հրատարակած են զայն. որոցմէ թարգմանելով՝ Կ. Պոլսոյ Նէօլօգօս անուն և Իզմիրի Ամալթէա կոչուած յունարէն լրագիրներն ալ 'ի լոյս ընծայեցին ։ Ուստի մեք ևս 'ի հետաքրքրութիւն մեր ընթերցողաց, արժան համարեցինք յունարէնէ թարգմանելով հաղորդել Հայ հասարակութեան այս նամակը. որ երկու թարգմանութենէ ետև դարձեալ հայերէնի յեղեալ ըլլալով՝ տարակոյս չկայ թէ բնագրին ճշգութիւնը չկրնար ունենալ։

Ահաւասիկ այս նամակը, որ ներկայ տարւոյս Փետրուարի 13ին գրուած է ։

Պօղոս, արքեպիսկոպոս և Պատրիարք Հայոց բնակելոց 'ի Կոստանդնուպօլիս և օսմանեան տէրութեան մէջ, իւր յարգանաց ողջոյնը կը մատուցանէ օգոստա. Թէոդորոս Թագաւորին և անդադար աղօթիւք կաղաչէ զԱստուած, որպէսզի ձեր վեհափառութեան կեանքը երկար ու երջանիկ ընէ, և իւր հզօր պաշտպանութեան ներքև ունենայ ձեր վեհ անձը ու ձեր Թագաւորական իշխանութիւնը 'ի փառս և 'ի պատիւ քրիստոնէական կրօնի, իւր երկնային օրհնութիւնը տարածելով 'ի վերայ ձեր և 'ի վերայ սերնդեան ձերոյ յաւիտեանս յաւիտենից ։ Թէպէտև մեծ է հեռաւորութիւնը որ կը բաժանէ զԿ. Պոլիս 'ի Հապէշստանէ, բայց և այնպէս ձեր վեհափառութեան բազմաթիւ և աշխարհահռչակ առաքինութիւնները, նմանապէս ձեր կառավարութեան արդարութիւնը և բարեգթութիւնը բացայայտ են ինձ՝ ծառայիս ձերոյ ։ Նմանապէս ձեր հովանաւորութեան ներքև գտնուող բոլոր քրիստոնէից վերայ ունեցած ձեր մարդասիրութիւնը, և մասնաւորապէս համակրական սէրը՝ զոր ունիք այն քրիստոնէական հաւատոյն վերաբերեալ ժողովրդոց վերայ որոց հովիւն եմ, յայտնի են։

Ի բազմաց հետէ կը փափաքէի բարեպատեհ առիթ մը գտնել՝ իմ ակնածական յարգանքս և իմ խոնարհ ու հնազանդ զգացմանց հաւաստիքը մատուցանել առաջի աթոռոյն ձերում վեհափառութեան. վասնորոյ կը համարձակիմ այժմ յուղարկել ձեզ զներկայ աղերսագիրս, որով կաղաչեմ զվեհափառութիւն ձեր զի բարեհաճեսցի մարդասիրաբար թողութիւն շնորհել ծառայից ձերոց, այսինքն անգղիական հիւպատոսին և ընկերաց նորին. որոնք բանտարկեալ կը գտնուին 'ի Հապէշստան ։ Սոքա շատ ժամանակ բնակեցան 'ի բանտի, և այժմ բաց 'ի ձեր վեհափառութեան գթութենէն ուրիշ ապաւէն և օգնութիւն մի չունին ։ Ձեր վեհափառութիւնը թողութիւն շնորհելով յիշեալ բանտարկելոց՝ մեծ երախտագիտութիւն պիտի առնէք ոչ միայն մեր ազգին կողմանէ, այլև բրիտանական մեծափառ կառավարութեան կողմանէ. որուն՝ քրիստոնէութեան օգտից համար ըրած ջանքը հանրածանօթ են ։

Ցուց ածելով ձեզ Քրիստոսի Տեառն մերոյ զրուցածը թէ՝ պարտիմք թողուլ մերոց պարտապանաց, նմանապէս ամենասուրբ կուսին սէրը, որ կը յորդորէ զմեզ լինել մարդասէր և բարեգութ, կաղաչեմ խոնարհաբար զվեհափառ զմեծահզօր Թագաւորն, որ բարեհաճի ներել և ազատել զբանտարկեալները ։ Կը համարձակիմ նմանապէս իմ խորին շնորհակալութիւնս մատուցանել ձեզ վասն գթութեանն զոր պիտի ցուցնէք այս դժբաղդ դերելոց, թողութիւն շնորհելով անոնց յանցանացը ։ Ջերմ եռանդեամբ աղերսամատոյց կը լինիմ ձերում վեհափառութեան որ ազատութիւն տաք յիշեալ դերիներուն. և այս շնորհը ձեր մարդասիրական գթութենէ միայն կը սպասեմ, աղաչելով զԲարձրեալն՝ որ յաւիտենական երջանկութիւն շնորհէ ձեր վեհափառութեանը, և պահպանէ զձեզ կայսերական աթոռոյն վերայ փառօք, պատուով և յաղթութեամբ՜։ Իցէ՛ թէ հաճեսցի պարգևել և նախարարաց, պաշտօնակալաց, զինուորաց և հպատակաց ձերոց բարօրութիւն և զվայելումն խաղաղութեան ու անդորրութեան ։

Կայսերական կառավարութիւնը 'ի վաղուց անտի օրական 25 օխայ միս և 37 1/2 օխայ հաց կը շնորհէր Ս. Փրկչի հիւանդանոցին ։ Այս հաստատութեան այժմեան նեղ ու կարօտ վիճակը մարդասիրաբար նկատողութեան առնելով, Բարձրագոյն Դուռը իւր հայրական գթութեամբը հաճեցաւ, ըստ խնդրոյ Ս. Պատրիարքին. կրկնապատկել յիշեալ մշտնջենաւոր թոշակը. հետևաբար յետ այսօրիկ օրը 50 օխայ միս և 75 օխայ հաց պիտի շնորհուի յարքունեաց յիշեալ ազգային հիւանդանոցին Կ. Պոլսոյ ։

ԶԱՏԻԿ

ԿԱՄ ՆԱԽԱՍԱՀՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԷՊ

Տպեալ 'ի Կ. Պոլիս 'ի գործարանի Քիւրքճեան ։

1867

Այս գրքոյկը՝ որ ութածալ 130 երեսէ բաղկացեալ է, Վոլքոփի բարոյական եւ իմաստասիրական վէպերուն ընտրելագոյնն է. զոր արժանայարգ պարոն Մատթէոս Մամուրեան ուսումնական երիտասարդը գաղղիարէնէ թարգմանեալ 'ի լոյս ընծայած է: Այս գործը ուրիշ վիպասանական աշխատասիրութեանց պէս երեւակայութիւնը չբորբոքեր որ վտանգաւոր է երիտասարդաց համար. այլ ընդհակառակն օգտակար խորհրդածութեանց նիւթ կընծայէ, մարդոյս բարքը ու վարքը ճշդիւ հընկարագրէ, եւ վերջապէս այնպիսի խրատներ կուտայ, որ ամեն վիճակի մարդոց կը պատկանին. ըստորում ճշմարտութեան եւ սրտի գիտակցութեան վերայ հիմնուած են :

Կըվաճառի Կ. Պոլսոյ ամեն գրավաճառաց քով 'ի գին 8 դուրուշի :

Պատկերազարդ

ՕՐԱՑՈՅՑ ՏԷՏԷԵԱՆ

1868

Կը ծախուի Իզմիր և Պոլիս բոլոր Հայ գրավաճառաց խանութները։

Նոր Հրատարակութիւն

ԿՈՄՍ

ՄՕՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕՅ

ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱՅԻ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՏԻԳՐԱՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՏԷԵԱՆԻ

Մասն Հինգերորդ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՏԷԵԱՆ

Ծախու կը գտնուի Իզմիր Տէտէեան տպարանը, Կ. Պոլիս, բոլոր հայ գրավաճառաց խանութները ի գին 15 դահեկանի ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ, 11 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Մեծին Բրիտանիոյ նոր դեսպան վսեմափայլ սըր Էլլիօթ անցեալ շաբթու հասաւ 'ի մայրաքաղաքս, և այսօր պատիւ ունեցաւ ներկայանալու Սուլթանին, յորմէ մարդասիրութեամբ ընդունուեցաւ ։

—Կայսերական հրովարտակաւ, մեծաշուք Տ. Արիսթարքի-Պէյը՝ որ Իզմիրի վիլայէթին ընդհանուր

կառավարչին Մուավին Պէրիզորաքի—Պէյ Երիսթարաքին եղբայրն է, Պէրլինի օսմանեան դեսպանատան առաջին քարտուղար անուանեցաւ, փոխանակ քիր Սթեֆանաքի Գառաթէօտորի էֆէնտիին, որ միևնոյն պաշտօնիւ Բէդերզպուրկի օսմանեան դեսպանատունը պիտի երթայ:

—Օգոստափառ Սուլթանը հաճեցաւ Մէճիտիէ կարգին առաջին աստիճանի շքանշանը շնորհելու Աթէնքի օսմանեան դեսպան վսեմ. Նշանի Ֆոթիատիս—Պէյին:

—Մայրաքաղաքիս կայսերական բժշկական դպրոցին մէջ դասատու մեծարգոյ քիր Նաում բժշկին, որ յոյն է ազգաւ, երկրորդ կարգի երկրորդ աստիճան շնորհուեցաւ:

—Բարձրագոյն Դուռը՝ 'ի վարձատրութիւն հաւատարիմ ծառայութեանց քիր Աքսէլօյին, որ օսմանեան հիւպատոս է Լամիայի մէջ, և քիր Գրամաթօբուլօյին՝ որ նմանապէս օսմանեան հիւպատոս է Միսօլօնկիի մէջ, հաճեցաւ 400 լիրա պարգևել առաջնոյն, և 300 լիրա երկրորդին:

—Կայսերական Մէճիտիէ կարգին երրորդ աստիճանը շնորհուեցաւ Յունաց առաջնորդացն Քիւսթենտիլի, Տրամայի, Վոտինի և Մէլէնիքի:

—Մանչեսթըրի Լիֆրփուլ լրագրոյն խմբագիր փանոսեան Կարապետ աղան, որ միանգամայն Ս. Փրկչի ազգային հիւանդանոցին ընդհանուր տեսուչն է, իւր տեղը փոխանորդներ կարգելով՝ Փարիզ գնացուր պիտի մնայ, կըսեն, երկու ամսի չափ:

ԶՄԻՒՌՆԻԱՅԻ ԼՈՒՐԵՐ

Զմիւռնիա, 14 Հոկտեմբեր:

Մեր ընդհանուր կառավարիչ վսեմ. Սապրի փաշային հրամանայը համեմատ Այտընի վիլայէթին բոլոր երկրին մէջ արդէն սկսան 'ի գործ դրուիլ նոր կարգադրութիւնները, որոնք պիտի կատարելագործեն նահանգական կառավարչութեան դրութիւնը: Նորին Վսեմութիւնը հարկ համարեցաւ նախ և առաջ ուսուցանել իւրաքանչիւր միւթէսարըֆին, գայմագամին և միւտիրին թէ ինչպէս պէտք է վարուիլ՝ որպէսզի օգոստափառ կայսեր բարեգութ և մարդասիրական կամքը արժանապէս 'ի գործ դրուին: Իսկ քաղաքիս համար՝ վսեմափայլ Սապրի փաշան շատ բարեկարգութեանց վրայօք հոգ տարաւ, որ անյապաղ 'ի գործ պիտի դրուին: Ասոնցմէ գլխաւորներն են ձիաւոր պահապան զօրագնդաց կազմութիւնը, կազով լուսաւորութեան վերահաստատութիւնը, փողոցները սալահատակ ընել, լուալեաց ականները յարդարել և վերջապէս քաղաքապետութեան խորհուրդ մի (միւնիսիբալիթէ) հաստատել:

—Հապէշստանի արշաւանաց համար՝ Լոնտոնէն հասած անգղիացի պաշտօնատարները բազմաթիւ ջորիներ ծախու առին ներքին կողմերէն. որոնք Իզմիր բերուելով, անկէց Աղէքսանդրիա յուղարկուեցան:

—Եգիպտոսի բարձրա. Խտիվը՝ որուն խորագիտութիւնը և խոհեմութիւնը 'ի մասին քաղաքականութեան՝ յայտնի է ամենուն, որոշեց՝ որպէսզի 10,000 հոգիէ բաղկացեալ եգիպտական զօրաբանակ մի Հապէշստանի սահմանագլուխները հսկելու երթան:

—Կըհաստատեն թէ Բարձրագոյն Դուռն ալ հրաման գրկած է մեծաշուք Մէհէմմէտ—Պէյ գնդապետին, որ Իզմիրի պահապան զինուորաց ընդհանուր հրամանատարն է, որպէսզի կարմիր ծովը երթալով հսկողութիւն ընէ 'ի վերայ պատրաստութեանց զոր Անգղիան կընէ իւր արշաւանքին համար ընդդէմ Հապէշստանի:

—Հալէպի առաջնորդ դերա. Տիգրանեան Մկրտիչ վարդապետը՝ Իզմիրի բարեպաշտ ժողովրդեան 'ի նըպաստ Զէյթունի դպրատուններուն շնորհած կամաւոր նուէրները ընդունելով, որոյ գումարը կարծեմք թէ 8—10 հազար ղուրուշի կըհասնի, անցեալ շաբթու գոհունակ մեկնեցաւ դէպ 'ի Հալէպ. ուսկից Զէյթուն պիտի երթայ 'ի մխիթարութիւն նոյն քաղաքին ժողովրդեան:

—Կըլսեմք թէ Գաւհրէի հայոց մէջ մասոնական եղբայրութիւնը բաւականապէս յառաջացած ըլլալով, այս օրերս յատուկ ժողովարան մի բացուեր է թոյլտուութեամբ Զէթլէնտ կոմսին, որ Անգղիոյ Կրէթ Օրիէնթ կոչուած կեդրոնական ժողովարանին մեծ վարպետն է:

Բաց յայսմանէ կըլսեմք թէ, բարձրա. Հալիմ փաշա իշխանը՝ որ Եգիպտոսի Փոխարքային հօրեղբօրորդին է, այս երկրին մասոնական եղբայրութեան մեծ վարպետի բարձր պաշտօնը բարեհաճեր է ընդունելու, ըստ հրաւիրանաց վսեմ. Զէթլէնտ կոմսին:

Տարակոյս չունիմք թէ մասոնական մարդասիրական եղբայրութեան Իզմիրի, Կ. Պոլսոյ և Եգիպտոսի հայոց մէջ օրըստօրէ զարգանալը՝ ոչ սակաւ նպաստամատոյց պիտի ըլլայ միաբանական սիրոյն և քաղաքակրթութեան յառաջադիմութեանը ազգին մէջ:

—Աւստրիոյ կայսրը ամսոյս 11—23ին հասեր է 'ի Փարիզ. ուր բազում յարգանօք և ուրախութեան աղաղակներով ընդունուեր է:

—Բէդերզպուրկէն կըծանուցանեն, թէ Հէլլատայի Գէորգ թագաւորին՝ Կոստանդիանոս մեծ դքսին դստեր Օլկա իշխանուհւոյն հետ ամուսնութեան հանդէսը՝ Հոկտեմբերի 11ին մեծ փառաւորութեամբ կատարուեր է 'ի ներկայութեան օգոստա. Աղէքսանդր կայսեր, կայսերական գերդաստանին բոլոր անդամոց և Տանիմարքայի թագաւորին և թագուհւոյն՝ որ թագակիր փեսային ծնողքն են: Այս բարեպատեհ առթիւ ըլլալու պարահանդէսները կատարուելէ ետև, նորապսակ վեհապետները պիտի վերադառնան յԱթէնս:

—Կըսուի թէ Կրետի ընդհանուր կառավարչութիւնը վսեմ. Գապուլի փաշային պիտի յանձնուի:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ,

ԻԶՄԻՐԷՆ ՂԱՍԱԲԱ ԵՐԹԱԼՈՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂՒՈՅ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ՁՄԵՐԱՆ

ՍԿՍԵԱԼ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 1էՆ Ն. Թ. 1867

ՊՈՒՌՆՈՎԱՅԻ ՃԻՒՂ

ՀԱՍԱՐԱԿ ՕՐԵՐԸ

Իզմիրէն պիտի մեկնի Պուռնովա երթալու

ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ ըստ եւրոպացւոց ժամը 6,40ին, 7,45ին, 8,45ին, 9,40ին, 12ին.

ԵՐԵԿՈՅԻՆ՝ 2,40ին, 3,40ին. 5, 5ին, 6ին.

Ամեն շաբաթ երեկոյին արտարոյ կարգի շոգեկառք պիտի մեկնի Իզմիրէն ժամը 7ին եւ Պուռնովայէն 7,20 րոպէին Կ. Ե.

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ ժամը 7,15ին, 8,30. 10,10ին, 12.

ԵՐԵԿՈՅԻՆ 2,40ին, 3,30ին, 4,20ին, 5,45ին.

Իզմիրէն մեկնած շոգեկառքը պիտի վերադառնան միշտ՝ քաղաքէս մեկնելէն կէս ժամ ետքը, բաց 'ի հասարակ օրերը կէսօրին մեկնած շոգեկառքէն, որ պիտի վերադառնայ ժամը 2ին կէսօրէն ետեւ:

Երթալու և վերադառնալու տոմսակներ

Պիտի տրուին ամեն օր. Իզմիրէն ամեն շոգեկառքով: Պուռնովայէն հասարակ օրերը կէսօրէն ետեւ, եւ կիրակի օրերը՝ բոլոր օրը:

ՏՈՄՍԱԿԱՑ ԳԻՆԵՐՆ ԵՆ

Առաջին կարգ՝ 8 ղշ. 2րդ կարգ՝ 6 ղշ. 3րդ կարգ՝ 5:

ՂԱՍԱԲԱՅԻ ԳԻԾ

Իզմիրէն պիտի մեկնի Մենիմէն, Մանիսա, Ղասաբա եւայլն, երթալու համար:

Հասա. օրերը առաւօտուն 7,30ին երեկոյին 2,45ին:
Կիրակի օրերը » 8ին » 2,15ին:

Երեք տարեկանէ վար տղաքը ձրի պիտի փոխադրուին. իսկ 3էն մինչև 12 տարեկան տղաքը կէս գին պիտի վճարեն.

ԵՐԹԱԼՈՒ ԵՒ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼՈՒ ՏՈՄՍԱԿՆԵՐ ԿԸՏՐՈՒԻՆ

1. ԱՄԵՆ ՕՐ 'ի մէջ Իզմիրի եւ Բօրտէլիօյի, ամեն կարգի: Իսկ Իզմիրէն, Մենիմէնէն, Մանիսայէն եւ Ղասաբայէն առաջին եւ երկրորդ կարգի տոմսակներ՝ ամեն կայարանաց համար: Շաբաթ եւ կիրակի օրերը՝ 10 մղոն եւ աւելի հեռաւորութիւն ունեցող կայարաններու համար տրուած տոմսակները՝ մինչեւ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅԻՆ կընդունուին վերադառնալու համար:

2. ԱՄԵՆ ՇԱԲԱԹ ՕՐ ԿԷՍՕՐԷՆ ԵՏՔԸ, ինչպես նաեւ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ, երրորդ կարգի տոմսակներ եւս կըտրուին ամեն կայարաններէն ուրիշ որ եւ է կայարանի մը համար, միեւնոյն նախընթաց պայմաններով. բայց միայն մինչեւ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ կընդունելի են վերադառնալու համար,

3. Զբօսանաց ընկերութիւններ, 'ի մէջ Իզմիրի: Մենիմէնի, Մանիսայի եւ Ղասաբայի, որոնք 20 հոգիէն պակաս չեն առաջին կարգի համար եւ 30 հոգիէն պակաս չեն երկրորդ կարգի համար, կրնան երթալու եւ վերադառնալու տոմսակներ առնել ՔԱՐՁ ՏՈՄՍԱԿԱՑ ԳԻՆԵՐՈՎ. բայց պէտք է որ 2 օր յառաջ ծանուցանեն Վարչութեան գրասենեակին:

4. Դպրատանց աշակերտներուն եւ վարժապետաց երբոր բազմութեամբ են, աժան գիներով տոմսակներ կըտրուին ամեն կայարանաց համար:

☞ Ամեն ամսոյ առջի օրէն սկսեալ առաջին կարգի բաժանորդագրութեան (ապօնըման) տոմսակներ կըտրուին 'ի մէջ Իզմիրի եւ Պուռնովայի, ինչպես նաեւ 'ի մէջ Իզմիրի եւ Քօրտէլիօյի:—Երթեւեկութեան յայտարար թղթեր (բրօկրամ) կըտրուի ամեն կայարաններն ձրիաբար:

Կայարանաց ժամացոյցները հարթաբերեալ են Իզմիրի ժամուց համեմատ:

Իզմիր, 26 Հոկտեմբեր Ն. Թ. 1867: ՀՐԱՄԱՆԱՒ Վարչութեան գրասենեակ:

ՀԻՒԱՆԴԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

ԴԵՂԱՀԱՏՔ ՀՕԼԼՕՈՒԷՅԻ

ԺՂԱՑԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔ

Մարդոյս ջղային դրութեան (սիսթէմ) շատ յոգնած ըլլալը տեսնալի ախտ մըն է և ջիղերուն ամենափոքրիկ շարժումը կամ դըրգռելութիւնը վնասալի է յոյժ. վասն զի մեր գտնելու է անոր դեղը: — Միակ դեղը այս է. քիչ խմէ գինի, գարեջուր, և ոգելից ըմպելիք. և աւելի աղէկ կըլլայ որ բոլորովին հեռանաս անոնցմէ, և ամենևին չխմես. նմանապէս խուսափէ մի խմեր, և անոր տեղ թեթև թէյով (չայ) գոհ եղիր: Կարելի եղածին չափ մաքուր օդ ծծէ, ամեն գիշեր իմ դեղահատերէս երեք կամ չորս հատ կըլլէ, շատ միս կեր և համեմունքէ (սոսիա) հեռի կեցիր: Եթէ այս օգտակար կանոնները ճշդութեամբ 'ի գործ դնելու ըլլաս միտքդ շուտով պիտի հանգստանայ, մարմինդ առողջ պիտի ըլլայ և պիտի մոռնաս թէ ջղաց շարժում ունեցար:

ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ ԵՐԻԿԱՄԱՆՑ

Այս գործարանաց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց մէջ, թէ կոկղանքը չափէն աւելի ջրալից կըլլան կամ բաւական չեն ըլլար, թէ քարը կամ աւազը երիկամանց կը հասնին կամ թէ անոնց մէջ ցաւեր կը գտնան մէջքին համապատասխանած մասը: Այս ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է Հօլլօուէի դեղահատերը առնուլ տպեալ հրահանգաց համեմատ և անոր օծանելիովը շփել երիկամանց վարի կողմը անկողին մտնելու ժամանակը: Այս դարմանը անմիջական օգնութիւն մի պիտի մատուցանէ, մինչև ուրիշ դեղերը զուր տեղը գործածուած պիտի ըլլան:

ՍՏԱՄՈՔՍԻ ԱԻՐՈՒԻԼԸ

Ո՛ր և է դեղ մի չկրնար ստամոքսի գործութիւնք նորոգել և աղէկցնել այն շուտով՝ ինչպէս այս դեղահատերը. որոնք անբարեխառնութեանց կամ վատթար կերակուրէ պատճառուած բոլոր թըլթուութիւնը կը վանեն և կը հանեն 'ի լեարդէն (ճիյէր), անոր գործողութիւնը կը կարգադրեն. ջիղերու սաստիկ նգամաս (սինիր) դեպքերու մէջ սքանչելի ներգործութիւն մի ունի և լերդի ու ստամոքսի ամեն անկարգութիւնները միշտ կը բժշկէ:

ԹՈՐԹՈՔՈՒՄՆ ԹՈՔԱՌԱՋԻՑ (դիօնէտ) ՀԱԶ ԵՒ ՀԱՐԲՈՒՂԽ

Շնչառութեան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութիւնք ամեն ախտէն աւելի յաճախ կը պատահի և երբեմն աւելի վտանգաւոր է: Ասոնց գործողութեանց անկարգ ընթացքին առաջին նշանները կրնան միշտ կարգադրուիլ Հօլլօուէի հաշակաւոր դեղահատից միջոցաւ: Ասոնք շուտով կը դարմանեն արեան որ և է սաստիկ ժամանակեայ անշարժութիւնը, կը թեթևցնեն խցուած շնչերակները, կը բարեխառնեն շնչառութեան սաստիկ արագութիւնը և կարողութիւն կուտան շնչափողին ու թոքերուն դիւրութեամբ ու կանոնաւորապէս գործելու: Այս դեղահատերը՝ իրենց մաքրողական զօրութեամբը կը սրբեն արիւնը ամեն աղտեղութիւններէ, և այս եղանակաւ կը զօրացնեն ջղրութիւնը (սիսթէմ) ընդդէմ ծիւրական ախտի, շնչարգելութեան, և ուրիշ թոքային տկարութեանց:

ՏԿԱՐԱՑԵԱԼ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԲԱՂԿԱՑՈՒԹԻՒՆՔ

Տկարութեան, թուլութեան և ջղացաւութեան դէպքերու մէջ, որոնք որ և է բնական կամ գերբնական չափազանցութենէ յառաջ եկած են, այս դեղահատից այլայլիչ և նորոգիչ ներգործութիւնը մեծապէս օգտակար է. քանզի մարսողութիւնը կը վերահաստատէ, մարմնոյն ամեն հիւթոց թափումը կը կանոնաւորէ, ջղային դրութիւնը կը զօրացնէ, հիւանդին միտքը կը յարդարէ և գերջապէս առողջութիւնը ձեռք կը բերէ:

Հօլլօուէի դեղահատերը ամենէն օգտակար դեղերն են հետևեալ հիւանդութեանց համար:

Շնչարգելութիւն,	Յօդացաւութիւն,	Թոքացաւութիւն,
Մախձային ախտք,	Տեւատեսութիւն,	Ցաւք որովայնի,
Խիթ (սանճը),	Ջրգողութիւն,	Միզարգելութիւն,
Հարբուղխ,	Անմարսողութիւնք,	Բորբոքումն,
Ծիւրական ախտ,	Դալուկն,	Ախտք ընդերաց,
Թանչ (դէսանդրէ),	Բարախիւն սրտի,	Անկանոնութիւնք կանանց,
Խոյլ պարանոցի,	Քար կամ խիճ միզանոցի,	Մորթային հիւանդութիւնք,
Վէրմոտութիւն,		
Լերդի հիւանդութիւնք	Գլխացաւութիւն,	
Փողացաւ,	Ափրոդիտեան ախտք,	Խցողութիւնք:

Այս դեղահատերը, որ կը շինուին Հօլլօուէ բժշկին անձնական վերատեսչութեամբը, կը վաճառուին իւր գործարանը 'ի Լոնտոն, Սթրէնտ կոչուած թաղը թիւ 244, 'ի գին 1 և 1 ½ շիլինի, 2 ¾ և 4 ½ շիլինի տուփը, ըստ մեծութեան տփոց:

Գիտելի արժան է որ տպեալ հրահանգներ կան ամեն լեզուով որոցմէ մէկ հատ կը գտնուի իւրաքանչիւր տուփին մէջ 'ի տեղեկութիւն հիւանդաց, ամեն պարագայից մէջ: 19

Խմբագիր—տէր լրագրոյս,
Պօղոս Գ. Պալտազարեան:

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ